

РИЗВАН ХАДЖИЕВ

ЗАМАНАН БОЛАРЦА

ГРОЗНЫЙ—1963

84 (2 Rec - 207)

X 14

Р. ХАДЖИЕВ

ЗАМАНАН БОЛАРЦА

ПРЕДПРЕДУ
Страна

136

НОУИ БИДЛИЯНИ КНИЖНИ ИЗДАТЕЛСТВО

1963

с. Ведено

Центральная районная

РАЙОНСКАЯ
— Районная Библиотека
Инв. №

ТЕРК

Къоъжа Башлам, луо
Дешча хи дебаш,
Даккий чхернаш цуо
Керчош, «гIугI» уьйуш,
Буьрса догIу хьо, Терк.

Ялтин аре, буц
Хьекъо хи латтош,

ТулгIенaш техкий,
Лепа кхес гIиттош,
Шерше туху ахь муьрг.

Хабар дийца соь
Лебан мотт бац хьан.
Хестош хийла хьо
Иллийца сан дас
Яьхна цIе:—«Сийна Терк».

1960

КЪОНА ЛЕНИНЦАШ

Йоккхуш тхан,
Пионерийн, цѐ:
— Къона ленинцаш, —
Олуш ду тхox.

Тхoxгaxъ ю товш
Лелош и цѐ,
Мехкан сий дан
Кийча ду тхо.

Лепаш бос
Нуьре тхан байракх,
Декаш ду зевне
Иллийн аз тхан.

Хьуьнар ду тхoxъ
Кхочушдан гПуллакх,
Кховдийнарг тхoxъ
Ленина схъа.

1961

ПИОНЕРИЙН МАРШ

Дайша вайн къахъегна,
Сий дер вай дайн!
Сирла ду, токхе ду
Дахар, ирс вайн.

Сирлачу кханенга
Доьлхуш вай ду.
Вайн махкахъ къахъегар
Сийлалла ю.

Дуьйлало, доттагий,
Некъ сирла бу.
Сийлахъчу мехкан сий
Вай ойур ду.

Дайша вайн къахъегна,
Сий дер вай дайн!
Сирла ду, токхе ду
Дахар, ирс вайн.

1961

УЧЕНИК — ТУРИСТ

Пхийтта шо кхаьчна шен турист
Кечвелла вьодуш ву гІаш.
Юххехь ву шен хенчуьр накъост,
Карахь ю луйьзуш цо гІаж.

ХаьнтІехь ю кхозуш сумка,
Тетрадь ду, къолам бу чохь.
Борза тІехь севцца уьш лавтта,
ДІаяздеш тетрада тІехь:

— РаьгІнаш ю, лаьмнаш ду даккхийн,
Хаза мохк, баьхна дай тІехь.
Генара тарло и бамбех,
Іаннаш чохь йижина дохк...

Волато ши турист чехкка,
Самукъадолуш ший ву.
Леррана дІахьобжу вехха
Аренга, берд боцчу гуш.

— Шийла ду, сирла ду шовда,
Ломах схьадолуш и ду.
Уогар буц юуш ду даьхний,
Дилхана тоделла ду...

Діаяздо туристо сихха:
«Даймохк ма башха бу сан...»
Цо яздо біаьрга шен гиннарг,
Сиха ву кхин алссам ган.

Діахьаьжча гуш ю аре,
Ялташ ду хьийкьина тіехь,
Охкийна зобьрала кенаш,
Уьш лепа, лепа дешех.

1961

УЧЕНИК — МАЛОНЧА

— Тешалахъ, папа, хьо сох,
Довшур ду тӀехдика.
Лелар вац цкъа а со-м
Урок ян дицдина, —

Селхана бахара ахь.
Схьагайтал хӀинца пхиъ!
Дневник ахь лечкъадарехъ,
Цу тӀехъ ду диллина шиъ.

Дашах шен воьхча ду иэхъ,
Урок ца Ӏамийна.
ДӀо Хьасан воьлуш ву хьох, —
Цо урок Ӏамийна.

1961

МЕРЗА ДОШ

Мерзачу дашо
Дагна там бо.
Кіочу хабаро
Барт бохабо.

1961

АЬШПАШ

Аьшпаш ботта Іамарал
Мотт бицбалар тоьлаш ду.
Халкъан тешам байча хьох,
«Яьсса туьта» — бохур ду.

Аьшпаш, зулам лелочо
Ша шен хІаллаквийр ву.
Халкъан безам бадахь хьох,
Дийна волуш валар ду.

1961

КЪОБЗАН-ІАМ.

Харачойн лам, бaсe
Пурхалла хедош,
Вoьдуш цу Чeбарла
Бoьду нeкъ
Юьхъар a лaьцнa,

Зoьртaлчy лaьмнaшкa
Хъaлa ирх хъoжyш,
Іaлaмaх цeцвoлe
Дaгaхъ дeрг,
Хъoьгy къa дицлo.

Кoгaш кІeл — лaхa чoхъ
Мaссo Іин дyьзнa.
Бaмбeх сoв тaръeллa
Мopхaш ю
Кepчaш сихъeллa.

Мoттaлo сункa тІeхъ
Лaьттaш вy сeцнa,—
Лaьттaх дІaкъaьстинa
Лaкхaхъ вy
ХІaвaиe вaьллa.

Гeннaхъ гyш гІaйрeш тІeхъ
Бeжнaш дy дeжaш.

Ламанан бацо уьш
Циндина,
Дилхехь тоделла.

Бежан Iуь говраш тIехь
Гонаха лела,
Колхозан доханна
ГIарол деш,
Сов резахилла.

Кхузахь бу туьйранахь
Бийцина цхьа Iам.
Лайтташ бу тIекхойкхуш
ТулгIеца
Лестабеш тIам.

Бу сирла, сов башха
Шовданан хIорд.
Хьаьъна ду, шийла ду
Чомен хи,
Дагна беш там.

Данза ду дайн кхерчаш
Лайттина цхьа ор, —
Тоьлан тхов боьхна кIаг,
Замано
Диллина тхи.

Ламанан басешца
Дай лелла цхъа лар
Карош яц бІаьрга ган
Тахана
Мел лехарх кхин.

1961

ГУТТАР А ДУ КИЙЧЧА .

— Пионераш, кийча хила! —

Партис тхоь олу.

— Гуттар а ду кийчча,— сихха
Тхайх жоп ло оха.

Блаьсте ю тхан хьоме зама,

Коммунизмехь дехар ду.

Токхе ю тхо деха зама,

Ирс долуш дехаш ду тхо.

Дешаро Iамор ду ваха,

ТIехдика доьшур а ду.

Сирла ду кегийрхойн дахар,

Царна вон цкъа а гур дац.

Кечлуш ду кьовсаме гIовтта,

Кхиамаш сабохур бу.

Тешам бу тхox хьуна, парти,

Халкъан сий айалур ду.

1962

ВАЙН СИЙЛАХЪ ГІУЛЛАКХ

Вайн махкахъ кѣинхъегам —
Адам хаздийриг.
Балхана пебеттарг
Вайна ву хийра.

Дѣавала гучура,
Хъалха ма хъийза,
Дѣаала вай цуьнга:
— Хъанал кѣахъега.

Болх бечо яар ду
Вайн мехкан гѣиллакх.
Хъанал кѣахъегар ду
Вайн сийлахъ гѣуллакх.

1962

УЧЕНИЦА ЗИНА .

Ученица Зина ю
Тіехдика доьшуш.
ГІуллакх деш каде ю,
Маржанна хьоьху.

* * *

Парта тіехь сизаш а
Зинас ца хьоькху.
Бедар шен бех ца еш,
Лела и оьзда.

* * *

Эшарш а хууш ю
Аз ойуш ала.
Берашна лууш ду
Зинеха Іама.

1962

УЧЕНИК, ДЕША!

Ученик! Ахь деза
Тлехдика деша.
Хаза деш хатI-йоза,
ГIалат цхьаъ доцуш.

ХIинца ахь Iамийнарг
Кхана карор ду.
Урокаш ца йинарг
Дохко а вер ву.

1962

с. Ведено
Центральная районная
библиотека 2349

БЕР, НАНИЙ

Набаран тар тесна
Аьзнаш дІатийча,
Кіедачу меттахь бер
Маьрша дІадижча,
Делало ненан дог
Самукьадолий,
Дерриг ирс, дахар шен
Цуьнгахь гуш, йоьлу.

Детталуш кийрахь дог
Адаман долчо,
Лаца бехк, хета эхь
Долуш шехь волчо,
Доккхур дац наний, бер
Вовшашна гена.
Хьегор яц нана шен
Дезачу берах.

1962

«БОЛХ ЦА БАХЬ...»

Деглана кїеда
Вуьжийла еза,
Кийрахь сахьйза,
Мерза пхьор деза.

Болх бахь ду дерриг,
Шорта ду, шорта.
Балхах дїакъастахь
Азлур ю ворта.

Къахьега хьанал
Лууш яц жуккар,
Маьхзан дерг шена
Дезаш ю гуттар.

Ма хьййза хьалха,
Тхуна хьо везац.
Тхьоца ван балха
Хьан даго лерац.

Маьхза пхьор — бепиг
Льохуш ю жуккар.
Букъах чуо летта
Йора ю гуттар.

САЙН КІАНТЕ .

Ша шена — со — бахар,
Оьшуш дац дийца,
Сакхат ду доккха.
Шеначул тлех хууш
Цхъа а вац моттар
Сонтал ю йоккха.

— «Хьенех ву кьонаха»—
Алийта шена,
Ирхо ю йоккха.
Хьалкхиъна оьзда кІант
Халкъана везар.
Дена ду доккха.

Варий, кІант, дезалахь
Нана-халкъ, Даймохк,
ДегІан са санна.
Даймехкан гІуллакх дар
Хьайн сийлахь декхар
Лара ахь денна.

Дахар хьайн дозахь ахь
ГІуллакхца халкъан,
Вевзар ву махкахь.

Хьайна хьуо везар ахь
Кхийдадахь хьалха,
Хабар ду дехка.

«Со ву, со» — бахахь хьан
Кийрарчу даго,
Муьста ду, муьста.
«Јемина шок локкхуш
Дуьйцу цо вайга» —
Бохур ду луьста.

— «Хьасан ву дика кІант»,—
Алахь вайн халкъо
Хьахош хьох лаьцна,
Сан кІант, хьо кхобуш ас
Хьегна къа суна
Хетар дац эрна.

1962

МАЛОНАХ — ХАЛО

Диттан глаш мажделла доглу.
Іалам Іац шениг ца лелош,
— Хаам бу шуьга беш, —
боху, —
Іа доглу яхьаш шен шело.

-- Собарде кханналц цкъа, ---
бахарх,
Гуьйренан денош дац совцар.
Селханчул тахана шийла,
Іуьйренаш шелъелла йоглу.

Јлта ду арахь чудерзош,
Шаро схьаделла и беркат.
Балхана юьстаха лелларг,
Гуттар а санна, ву беркъа.

Селхана кхийринарг балхах,
Хьовсалаш! Гур ву и кхана,
Порт етташ, шелонах ведда,
Оллийна шен мерах седа.

1962

СИРЛА ДАХАР

Іуьйренца са даьржаш
Можа малх кхета.
Сийначу бацалахь
Зезагаш лепа.

Біаьстенан мохо хьан
Хьаьж тїехь мас ловзош,
Йоьлуш хьо, нохчийн йоІ,
Сан дог а доьлу.

Вай деха зама ю —
Біаьсте ю, біаьсте.
Іуьйренан маьлхан нур
Кхаьчна вайн лам тїе.

Дашо хьан куьйгаша
Ялташ хьекъадо.
Къахьоьгуш турпала
Мехкан сий ийадо.

Юьйлу хьо йохьалле
Нийсаройл тола.
Махкахь хьо евзаш ю
Къовсарехь тоьлла.

Стоъмийн заз шун бешахь
Тайна ду башха.
Ехачу хьо кертахь
Серло ю маълхан.

1962

ИРСЕН ВАЙН ЗАМА

Маърша ду тахана
Хъанал къахъега.
Хъуьнар, ницкъ балхана
Ларон вайн беца.

Вайн зама ирсе ю,
Дахар ду доьлуш.
Тахана нохчийн йоI
Хелхар деш йоьлу.

Йолало шаршош ког,
Блаьсте ю, блаьсте.
Луьйренан маьлхан нур
Кхаьчна вайн лам тIе.

Серлоне боьду некъ
Биллина бу вайна,
Ламанан нохчийн йоI
Доьшуш ю тайна.

Трибун тIехъ дош ала
Бакъо ю вайгахъ,
Мехкарий гIевтина
Хъанал къахъега.

Баркалла, баркалла,
Парти, ду хьуна.
Дахаран лааман
Маршо ю тхуна.

Йолало, нохчийн йол,
Дахаро кхойкху.
Колхозехь кьовсур вай
Балха тлехь тола.

1962

КЪОНАЧИЙН ИЛЛИ

Зовкхечу дахаре
Бойду некъ буьллуш,
Парти ю тешаме
Халкъаца йойдуш.
Керлачу Программо
Біаьргаш вайн доьллу,
Бахам вайн деборан
Сирла некъ буьллу.

Аренаш саттийна,
Беркатах юьзна,
Советски заманан
Дахар ду кхехкаш.
Заводаш, фабрикаш
Луьста дла хІиттин,
Берчен вайн куьйгаша
Хьала уьш гІиттин.

Адам вайн хаздийриг
Къинхьегам беца.
Вайн кхана хиндериг
Сирла гуш деца.

Хъанал къа ца хъобгург
Ву вайна хийра.
Балхах дла уьдуш верг
Вац цуьрриг сийлахь.

1962

МАМА

Суна го, там хилла
Довлуш ду бІаьргаш,
Беро хьан дуьххьара
«Мама» — цІе яьккхин.

Лечано шен кІорни
ТІома кІел йохйо.
Нанас шен берана
Ловху там, барт ло.

«Йодийла сан гІайгІа,
Серлонах дуза де» —
Шабараш хезира
Хьайга ахь лувйш ден.

Йовдуш гир суна хьо
ГІалахь, кІант марахь.
Лепара малхехь бос
Бераң хьан карахь.

Мамин куьг аьхна ду
ДегІана беран.
Ненан сий довра даң
Дуьне мел деха.

Дозал дан йиш ю хъан
Кхолларах адам.
Мичахь ду цул доккха
Гуллакх адаман?

1962

**МАМА, МИЧАХЪ Ю САН
КНИЖКА?**

Іуьйренан серлонца
Хьала со глотту.
Мама ю соь хьобжуш,
Нене ас хотту:

— Мичахъ ю сан книжка?
Деша со воллу.
— Сих ма ло, юьхъ йила? —
Собга цо олу.

— ЛадогІал соь, мама,
Илли ас олуш, —
Ира со хІуттушехъ
Ас нене олу.

Іамийна илли сайн
Дагахъ ас доьшу,
ЛадугІуш иллига
Мама Іа йоблуш.

1963

КОРТА «ЛОЗУ»

- Хъажийтал дневник тӀе!
- Мама сан корта...
- ХӀун хилла коьртана?
- Лозуш бу корта.

ХӀумма а дац кӀентан
Коьртана хилла.
Бехказло хӀиттаеш,
Лелош ду хӀилла.

Хъекъал ду моьтту шен,
Ӏехаяр нана.
Вер ма ву дохко кӀант
Ша динчух кхана.

Цергашца лацалац
Шен пхаьрсан гуола,
— Маржа я! — бахарах
Ер ма яц гӀолий.

Дневника тӀехь «шиъ» ду,
Лечкъош цо ненах.
Дешарна пебеттахь,
Вон до цо шена.

1963

ХАРЦ

Харц туолуо гІерташ верг
Шена каш доккхуш ву.
Шен гІалат нисдеш верг
Хъекъале кхийдаш ву.

1963

* * *

Лууш вуй дагавала
Доттагийнх хьайн?
Хьяжа цкъя, хIун деш бу
уыш,
Доттагийн, хьайн.

Галат дерг лелочо
Хьобхур дац пайде дерг,—
Хуур дац ала цхья
Кхетаме нийса дерг.

1963

ЛАМАНАН ЛЕЧА

*Эсамбаев Махъмудан
безамна*

Каде ду болар хъан,
Ког ловзу шера.
БІаьрга тІе хІиттош бІаьр
Хьобжург хьоб воблу.

Ламанан лечан дегІ
Ду хъайниг, Махъмуд.
Поэзин хелхар деш
Ду товш и башха.

Хъайн къоман сий, хъуьнар
Дуьненна гойту.
Нохчочун, хъан, болар
Дезаш тІе оьцу.

Вайн Махъмуд — сан халкъан
Хелхаран седа,
Лууш ду даггара
Хьох лаьцна ала:

Латта хъан дегІехъ ницкъ
ГІел ца луш къона.
Ваха хьо, аьа сий
Халкъан хъайн, тхуна.

СУТАР ДОГ .

Дуккхаъ шен хилча а
Іабац сутар дог.
Лохучу ша кхачарх
ГІелъяц етта ног.

Ма цІийза, ма сихло,
Ма дийла челах!
ХІунда хьо сихделла,
Сел саьхар даьлла?

Харц новкъа хІобттина,
Хьуна там ас бийр бац.
Оьздачу дайн гІилкхех
Вуоха дагахь вац.

Тоййта хьайгахь дерг,
Ма хьега нахах.
Дукха тІехдезаш верг
Ца веза цхьаннаъ.

1963

БАЙТАШ

Аренан белхаш тІехъ
Кханеш тарлац.
Дийнахъ цкъа яарах
Кхачам хилац.

— Шийла бу, шийла, —
бах,

Іай хъаъжна малх.

— Шийла бу, шийла, —
бах,

Дарцаца мох.

Балхах дІауьдуш верг
Йовхехъ шелло.
Гай чохъ сахьйзаш верг
Басна макхло.

Аьхка дегІ дохдинарг
Балха тІехъ шен,
Йовха тІе юьйхина
Хир ву и тІехъ.

Хъацарах кхеразчун
Коьртахъ куй бу.
Кхоьруш вац шелонехъ
Дахьорна куьг.

ЧУЛАЦАМ

Терк	3
Къона ленинцаш	4
Пионерийн марш	5
Ученик — турист	6
Ученик — малонча	8
Мерза дош	9
Аьшпаш	10
Къобзан-Іам	11
Гуттар а ду кийчча	14
Вайн сийлахь гуллакх	15
Ученица Зина	16
Ученик, деша!	17
Бер, наний	18
«Болх ца бахь...»	19
Сайн кІанте	20
Малонах — хало	22
Сирла дахар	23
Ирсен вайн зама	25
Къоначийн илли	27
Мама	29
Мама, мичахь ю сан книжка?	31
Корта «лозу»	32
Харц	33
Лууш вуй дагавала	34
Ламанан леча	35
Сутар дог	36
Байташ	37

Ризван Хаджиев
В НОГУ С ВРЕМЕНЕМ
Стихи
(на чеченском языке)

Редактор *Мусаев М. М.*
Худож. редактор *Магомаев М. Б.*
Техн. редактор *Кузьменкова Н. Т.*
Корректор *А. Дадуев*

*

Сдано в набор 12.X 1963 г. Подписано к печати 13.XI 1963 г.
Формат 60х84,6 Объем 1,25(1,01) п. л. Уч.-изд. л. 0,8.

Тираж 1000. СФ05253.

Чечено-Ингушское книжное издательство,
Грозный, 21, улица Ленина, 14.

*

Заказ № 76.

Типография имени 11 августа 1918 года,
Грозный, проспект Революции, 22/3.

Цена 4 коп.

Max 4 кеті.

13

✓

В НОГУ С ВРЕМЕНЕМ
(на чеченском языке)